

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | תשפ"ד | פרשת כ״ת-צא | גיליון 14

איך אני יכול לדעת מי
צדיק אמיתי?
(להתרגש עם הקב"ה,
עמ' 24)

מהי ההזדמנות
הגדולה של ראש
השנה?
(אני לדודי – הרועה
בשושנים, עמ' 5)

מה הקב"ה מזמין
אותנו לצעוק בקולי
קולות בראש השנה?
(תקיעת שופר –
שאלת הקיום, עמ' 2)

תקיעת שופר – שאלת הקיום

מה ההבדל בין מצוות התשובה עליה אנו מצווים כל השנה לתשובה של חודש אלול וימים נוראים? מהו הקושי הגדול של החיים, וכיצד תקיעת שופר עוזרת לנו להתמודד איתו?

אנו נמצאים כעת בחודש אלול, מתכוננים לקראת ראש השנה ויום כיפור. ימים אלו ידועים בכללותם כימי סליחה ומחילה, ימים של פיוס בין הקב"ה לבין עם ישראל. בימים אלו אנו עושים חשבון נפש כדי שנשוב אל ה' בכל ליבנו.

כאשר אנו עושים חשבון נפש על מערכת היחסים השוררת ביננו לבין ה', מתעוררת אצלנו שאלה מתבקשת. מדוע דווקא עכשיו אנו נזכרים לעשות תשובה על העוונות החטאים והפשעים, הרי אם פגענו בה' עלינו לעשות תשובה מיד כאשר חטאנו לו, ואם לא פגענו בה' על מה אנו חוזרים בתשובה כעת?

שאלה זו מלמדת אותנו שישנם שני סוגי תשובה. תשובה אחת אנו עושים על עוונות, תשובה שאינה תלויה בזמן מסוים, אלא מיד כאשר אנו חוטאים – עלינו לשוב בתשובה. אך בחודש אלול בכלל ובראש השנה בפרט, אנו עושים תשובה מסוג אחר. תשובה זו אינה באה על עוונות אלא על מה שגורם את העוונות, על עצם התפיסה שלנו את עצמנו כנפרדים. את התשובה הזו אנו עושים דווקא בזמן מסוים, בזמן שבו ה' אומר לנו שעלינו לחזור בתשובה. לולי הציווי של ה' לא היינו מסוגלים לחזור בתשובה, היינו נשארים כבולים בתוך תפיסתנו את עצמנו כנפרדים.

עלינו לשוב ל'תפיסתו' של ה', לשים לב שהוא זה בורא אותנו, רוצה אותנו ומחיה אותנו כל רגע.

שאלת הקיום

כדי שנוכל להעמיק בתשובה זו, נתבונן מעט בקשיים הנולדים מתפיסת עולמנו המוטעית. כל הברואים בעולמנו, הדומם הצומח ואף בעלי החיים, אינם מודעים לקיומם ולכן הם מקבלים אותו כמובן מאליו. האדם לעומתם מודע לקיומו ולהיותו נברא, אך אינו מודע לבורא שברא אותו. מודעות זו מייצרת אצל האדם תחושה שהוא קיים מצד

עצמו ללא מישהו שרוצה בו ובקיום שלו. אדם שאינו מרגיש שיש מישהו שרוצה בקיום שלו, חש שאין סיבה אמיתית לחיים שלו, כך הוא מגיע בקלות לחוסר משמעות לחיים, לחוסר חשק לחיות ומשם לכל הצרות כולם.

בדרך כלל בגלל שאנו מרגישים שהשאלה על עצם הקיום שלנו לא תוביל אותנו למקומות טובים, אנו נמנעים מלעסוק בה. אנו מעדיפים להדחיק את השאלה למה באנו לעולם, כך אנו נרגיש יציבים ובטוחים ולא נאבד את החשק לחיות. בתוך תוכנו שאלה זו עדיין מנקרת, ולפעמים היא מתפרצת ומעלה על ליבנו הרבה עצבות ודכדוך.

יום תרועה יהיה לכם

בראש השנה – ביום בו נברא האדם – הקב"ה מזמין אותנו לצעוק בקולי קולות את השאלה הכי פנימית לנו, מדוע באנו לעולם? בראש השנה על ידי תקיעת שופר, ה' נותן לנו את היכולת לשאול את שאלת הקיום מבלי להיפגע.

כאשר אנו שואלים את שאלת הקיום בלי שה' מזמין אותנו לשאול אותה, אנו מאבדים את הטעם לחיים. אך כאשר אנו שואלים אותה בראש השנה, אנו מקבלים את החיים במתנה. כאשר ה' הוא זה שמצווה אותנו לשאול את שאלת הקיום, אנו מרגישים שמעבר לשאלה העמוקה מסתתרת תשובתו הברורה של הקב"ה, הוא זה שרוצה את קיומנו. ה' בורא את העולם כל רגע מחדש, והוא מסתכל עלינו כאל חלק ממנו. הוא אינו רואה את המציאות כעומדת בפני עצמה, כל קיומה אינו נובע אלא מרצונו בה. כאשר אנו חשים את רצונו של ה' בנו, אנו מרגישים שיש סיבה אמיתית לחיים שלנו.

על ידי תקיעת שופר, על ידי הצעקה הפנימית על עצם הקיום שלנו, אנו חוזרים בתשובה מהמחשבה שאנו חיים מצד עצמנו, אל המחשבה שכל קיומנו נובע מרצונו של ה' בנו. תשובה זו היא שנותנת לנו את הכח לחיות, על ידה אנו יכולים לקבל חיות לעוד שנה שלימה. שנה של שמחה וברכה, מתוך תחושה שאנו אהובים ורצויים לפני המקום.

קראוהו בהיותו קרוב

במאמרים לחודש אלול תשרי, מתאר אדמו"ר הזקן את שלבי ההתקרבות שלנו לה' כתיאור של מלך הבא לעיר כדי למלוך עליה. בחודש אלול הוא עובר בשדה, בראש השנה הוא נכנס לארמון והוא מכניס אותנו יחד איתו. ביום כיפור אנו עוברים לקשר של פנים בפנים, כך במשך כל חודש תשרי מתגלה אהבתו אלינו יותר ויותר. באותו משל אומר אדמו"ר הזקן, שכאשר אנו נכנסים עם המלך לתוך הארמון הוא מסב את פניו מאיתנו. הסבת פניו של המלך מאיתנו גורמת לנו לצעוק בקול גדול.

את המשל הזה אנו יכולים לדמות לילד שאיבד לפתע את הוריו. בתחילה כאשר הילד אינו יודע איפה הוריו הוא עומד באמצע הרחוב חסר אונים ואובד עצות. ברגעים אלו עומד הילד בשקט ברחוב, אינו יודע מה לעשות עם עצמו. ברגע הבא כאשר הוא פוגש בהוריו, הוא פורץ בבכי חסר מעצורים.

כל השנה אנו דומים לילד שאיבד את הוריו, איננו יודעים מי רוצה בנו ובחיים שלנו ואיננו מעיזים לשאול מדוע באנו לעולם. בראש השנה כשה' מצווה אותנו לשאול על עצם הקיום שלנו, אנו צועקים בקול גדול שיגלה את רצונו בנו.

במשך כל השנה בעוד אנו רחוקים מה', אנו מדחיקים את הצורך הגדול שלנו במישהו שרוצה אותנו. בראש השנה ה' מצווה אותנו לתקוע בשופר, הוא אומר לנו שהוא קרוב ואם נצעק הוא ישמע. כאשר אנו מרגישים קרובים לקב"ה, אנו מגלים לפתע עד כמה נוכחותו הייתה חסרה לנו. כאשר חיסרון זה מתגלה, אנו צועקים עליו בקול גדול, מצפים ומייחלים שה' יבוא ויגלה לנו את רצונו בנו. ללא הציווי של ה' על תקיעת שופר, לא היינו יכולים להרגיש שהוא קרוב, כך שלא היינו מרגישים בחסרונו וממילא אהבתו לא הייתה מתגלה לנו.

לפי הסבר זה, מצוות תקיעת שופר מכילה בתוכה דבר והיפוכו. כאשר ה' מצווה את המצווה הוא אומר לנו שהוא קרוב ומקשיב. קירוב זה נותן לנו לשים לב עד כמה אנו רחוקים מה', כך הוא גורם לנו לקיים את ציווי ה' ולצעוק ממעמקי לבבנו. צעקה זו נותנת לנו לחוש קרבה גדולה עוד יותר לה', כאשר אנו חשים את רצונו בנו.

אני לדודי – הרועה בשושנים

בספר ליקוטי תורה לאדמו"ר הזקן מובאים שני מאמרים לחודש אלול הפותחים בפסוק 'אני לדודי ודודי לי', בשיעור שהעביר הרב בירושלים נלמד המאמר השני.

אלול – חודש הרחמים

אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים. הנה שושנה יש בה תליסר עלין, כנגד י"ג מכילין דרחמי שבפסוק 'מי אל כמוך' ושבפסוק 'אל רחום כו', שמשם הוא מקור התשובה להיות נושא עון כו'. והם המתגלים בר"ח אלול, שאז הוא בחינת עת רצון. כי מר"ח אלול עד אחר יוה"כ הם מ' יום שעלה משה רבע"ה למרום לקבל לוחות האחרונות. ומה ימים הראשונים [משבועות ואילך, בהם עלה משה רבנו לקבל את הלוחות בפעם הראשונה] ברצון כו' [כך מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים, בהם עלה משה רבנו לקבל את הלוחות בפעם השנייה]. וז"ש הרועה בשושנים [כלומר שהדוד נמצא בתוך י"ג מדות הרחמים] אצל אני לדודי ודודי לי שהוא ר"ת אלול.

מה הקשר לחודש אלול?

וצריך להבין מהו ענין י"ג מדות הרחמים בחודש אלול. בשלמא בעשי"ת יתכן, שהם ימי סליחה ומחילה, ולכך אומרים בעשי"ת ויעבור הוי' כו'.

בימי משה רבנו היו כל ארבעים הימים שמראש חודש אלול ועד יום הכיפורים ימי תשובה, אבל היום זמן התשובה לכאורה בעשרת ימי תשובה (הרי לא אומרים 'ארבעים ימי תשובה'). אדמו"ר הזקן מקשר כאן בין י"ג מדות הרחמים לבין התשובה, והוא יוצא מנקודת הנחה שכיון שחודש אלול הוא חודש הרחמים ממילא הוא שייך לתשובה. הקשר בין הרחמים לתשובה הוא חידוש שיתבאר בתוך המאמר.

והענין הוא דהנה התשובה אינה על עוונות דוקא, שהרי צריך להיות כל ימיו בתשובה.

מה ההוכחה מהביטוי 'כל ימיו בתשובה'? הרי לכאורה פשט מאמר חז"ל הוא שכל ימיו האדם צריך להיות בתשובה על העוונות. כנראה שההוכחה היא מכך שאם התשובה הייתה רק על עוונות, לא היו אומרים לאדם להתעסק כל ימיו בעוונותיו. ומכך שדורשים מהאדם להיות 'כל ימיו בתשובה', מובן שהתשובה היא לא רק על עוונות.

אלא בחינת תשובה הוא ששב מדרכו הראשון וכמ"ש והחזירנו בתשובה שלימה לפניך כו'.

תשובה היינו שיש לאדם שגרה מסוימת, והוא רוצה לחזור ממנה. יש לו מציאות שהוא רוצה לחזור עליה בתשובה.

שני פסוקים סותרים

וביאור הענין הנה בדברי חז"ל (ספ"ק דקרושין) יש ב' דעות אחד אומר תלמוד גדול ואחד אומר מעשה גדול ונמנו וגמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה. ולהבין ענין מחלקותם ובמאי קא מיפלגי יש להקדים להבין תחלה מה שכתוב את השמים ואת הארץ אני מלא והלא כתיב מלוא כל הארץ כבודו, ולא נזכר שמים. וגם ששם נאמר אני מלא וכאן כתיב כבודו.

ישנם שני פסוקים המתייחסים לנוכחות של הקב"ה בעולם; הראשון 'את השמים ואת הארץ אני מלא', והשני 'מלוא כל הארץ כבודו'. אדמו"ר הזקן מסב את תשומת לבנו לשני הבדלים בין הפסוקים: א. בפסוק הראשון מוזכרים שמים וארץ, ובפסוק השני מוזכרת רק ארץ; ב. בפסוק הראשון הלשון היא 'אני' ובפסוק השני הלשון היא 'כבודו', כלומר לא 'אני' אלא הכבוד שלי.

ממלא כל עלמין

אך הנה ידוע דיש ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. ופי' ממלא כל עלמין הוא בחינת הארת האלהות הנמשך בנבראים להחיותם מעשרה מאמרות יהי אור כו' בדבר ה' כו' שהוא מתלבש בפנימיותם ותוך תוכם ממש שנמשך בקרבם להיות חיות להם והוא מתחלק לחלקים להיות מחיה כל חד לפום שיעורא דיליה. ועל דרך משל בגשמיות בדומם צומח חי ומדבר, שהדומם הגם שנתהוה גם כן מעשרה מאמרות ונמשך בו גם כן חיות אלקות מאותו המאמר כמו שנמשך חיות אלהות בצומח וחי מכל מקום חיותו מצומצם זעיר זעיר והצומח

יש בו חיות יותר והחי יותר גם מן הצומח והמדבר יותר כו' ולפי ערך זה גם בעולמות הרוחניים יש התחלקות מדרגות רבות ולכולם נמשך חיות משונה ונבדל מחיות הנמשך לזולתו [כשם שבעולם הטבע קיימים חילוקים ברמת החיות, כך גם למעלה] והיינו ממדת מלכותו יתברך שהוא הנקרא ממלא כל עלמין שמתלבש בתוך תוך העולמות ממש [יש הרבה מדרגות, יש את העולם שלנו, יש את עולם היצירה והבריאה, וככל שעולים למעלה יש חיות יותר ויותר. כל החיות הזו היא ממידת מלכותו יתברך].

סובב כל עלמין

אבל בחינת סובב כל עלמין הוא בחינת השפעה והארת אלקות שאינו נמשך ונתלבש בתוך העולמות בבחינת גילוי להיות מושג בהשגתם אלא הוא בבחינת מקיף עליהם מלמעלה ועל כן נקרא סובב כל עלמין שסובב לכולם בשוה שאין בו התחלקות מאחר שאינו מתלבש בבחינת גילוי בהשגה שיתכן לומר שלזה הוא מאיר ומתגלה כך ולזה כך כו'.

ישנו הבדל בין מדרגת ממלא כל עלמין לבין מדרגת סובב כל עלמין: בעוד מדרגת ממלא נותנת חיות לכל פרט לפי מדרגתו, מדרגת סובב כל עלמין מאירה מלמעלה את החיות של כל הנבראים בשווה. מסיבה זו החיות היא לא של הדבר בעצמו, אלא של מי שסובב אותו. משל לדבר זה ניתן לקחת מסופר שכותב סיפור – לא משנה אם הוא מספר על מלך, על בעל חיים או על שולחן, מבחינת הסופר יש בסיפור את אותה החיות – החיות של הסופר.

תירוץ הסתירה

וע"כ הוא שוה ומשוה כו' ובו הוא שנאמר את השמים ואת הארץ אני מלא דהיינו בחינת סובב כל עלמין דלית אתר פנוי מיניה ומה שכתוב מלא כל הארץ כבודו הוא בחינת ממלא כל עלמין שנקרא כבוד.

הפסוק 'את השמים ואת הארץ אני מלא' הוא כנגד מדרגת 'סובב כל עלמין', בה ה' בעצמו מלא את כל המדרגות כולם; והפסוק 'מלא כל הארץ כבודו' מכוון למדרגת 'ממלא כל עלמין', בה כל חלק נמדד לפי ה'חשיבות' ('כבוד') שהוא מקבל מה'.

התפשטות החכמה

והנה ארו"ל אין כבוד אלא תורה (ועיין מה שכתוב על פסוק כי על כל כבוד חופה). והיינו משום דאורייתא מחכמה נפקת שמחכמה נמשכים ל"ב נחיבות וכמשל הנתיב והשביל שעשוי לעבור בו ממקום למקום כך

מבחינת חכמה עילאה נמשכת ההשפעה בבחינת התחלקות להיות ממלא כל עלמין עד שיומשך בגשמיות ממש בפרטות דיני התורה כשר ופסול כו' שהם בעניינים גשמיים תרומות ומעשרות כו' וכנודע.

יש חכמה, ומהחכמה מתפשטת ההשפעה לכל המקומות. המקור של דברי אדמו"ר הזקן כאן הוא ספר יצירה, והמקור של ספר יצירה הוא גוף האדם עצמו. בגוף, החכמה נמצאת במח, ועמוד השדרה הוא 'המוביל הארצי', המקום ממנו הכל זורם. כשמסתכלים על עמוד השדרה מגלים שיש ממנו 32 (ל"ב) פיצולים של מערכת העצבים. בספרות המדעית של היום סופרים או 31 או 33, אבל חז"ל סופרים 32.

מערכת העצבים היא התפשטות כח המחשבה שלי לכל האברים שבגוף. התפשטות זו היא המהווה את ההבדל בין גופי לבין דברים חיצוניים לי, כל מה שהמח שלי התפשט עד אליו נקרא חלק מהגוף שלי. מקום בגוף שאינו מקבל חיות ממערכת העצבים, הופך להיות מקום מת. ההתפצלות של מערכת העצבים מחוט השדרה, היא משל לחכמה עילאה שיורדת מלמעלה לתוך המציאות על ידי שבילים אלו.

חיות ומודעות

לכאורה קיימת סתירה במאמר: קודם אדמו"ר הזקן הסביר שהביטוי 'מלא כל הארץ כבודו' מתייחס למדרגת המלכות, כמו שכתב שם "והיינו ממת מלכותו יתברך שהוא הנקרא ממלא כל עלמין". כאן הוא מסביר שמדובר על מדרגת החכמה. אך באמת אין בכך סתירה, שכן גם ביחס לגוף אנו מוצאים שנדרש שילוב בין החכמה למלכות, יש באדם חיות כמו שהיא מצד עצמה (חכמה), ויש את החיות כפי שהיא במודעות של האדם (מלכות). נניח אדם שחושב מאוד חזק על ענין מסוים, ובא משהו ונוגע בו, אך הוא כל כך מרוכז עד שהוא כלל לא שם לב לכך. על אף שהחיות של המחשבה התפשטה בכל חלקי גופו, היא לא הייתה מתוך מודעות. כאשר ההתפשטות היא ללא מודעות היא עדיין נתפסת כמשהו חיצוני, ואין זו מדרגת ממלא כל עלמין. רק כאשר החכמה עוברת דרך המלכות היא נתפסת בגוף כחיות פנימית.

חכמה ותורה

אבל ע"י המצות נמשך גילוי אור מבחינת טובב כל עלמין שהוא בחינת המקיף. והענין כי הנה ידוע שהתורה נעשה מזון לנפש האלקית וכמ"ש ותורתך בתוך מעי שהוא כמו על דרך משל המזון שנכנס בתוך תוך האדם ונעשה חיות בפנימיותו וכך על ידי התורה נמשך גילוי הארת החכמה להיות מושג בהשגה ממש ואשים דברי בפיך והיינו מבחינתך ממלא כל עלמין שמתלבש בעלמין בבחינת פנימיות ממש.

אדמו"ר הזקן מחלק פה בין חכמה לתורה. יש את החיות של החכמה, וכאשר היא עוברת את החכמה ונכנסת לתוך האדם היא הופכת להיות תורה. מדרגת 'ממלא כל עלמין' מתייחסת לתורה, שנמשלת למזון הנכנס לאדם בפנימיותו.

המצות יקרות יותר

אבל המצות נעשים לבושים לנפש האלקית שהוא כמו על דרך משל הלבוש הוא על גוף האדם מלמעלה ואינו נכנס בפנימיותו וכך ההמשכה הנמשכת על ידי המצות הוא בבחינת מקיף מפני שהיא מבחינת סוכב כל עלמין שהוא למעלה מהשגה ועל כן הלבושים יותר יקרים בטבעם מהמזון להיות שבשרשם הם יותר נעלים [ועיין מה שכתוב מזה בדיבור המתחיל מזמור שיר חנוכת הבית בענין ג' בחינות מזון לבוש בית]. וזה שכתוב במצוות תחת אשר לא עבדת כו' מרב כל פירוש רב כל הוא בחינת גן עדן [ועיין מה שכתוב בדיבור המתחיל ואתה תצוה] השגת אלקות [השגת אלקות היא כמו תורה (כיון שזו השגה), והמצות הם למעלה מזה]. שהמצות הם יותר גבוהים שהם מבחינת מקיפים שלמעלה מגן עדן שהוא השגה בבחינת פנימיות ומצד זה אמר האומר מעשה גדול מן התלמוד.

תורה ומצוות

אדמו"ר הזקן מסביר לנו את היחס בין תורה למצות. תורה היא איך שהחיות האלקית נתפסת בתוך ההשגה שיש לי. עצם החיות האלקית היא למעלה מ'ממלא כל עלמין', ואיך שהיא מאירה בתוך הנשמות, בהשגה, זו התורה. זה חלק אחד, והוא נקרא מזון, כי החיות האלקית הופכת להיות מזון בתוכי. המקור של התורה היא מהחכמה. אבל ישנו סוג אחר של חיות, שאינה נמצאת בתוכי אלא מקיפה עלי. המצוות לא מגיעות מהחכמה, אלא מהרצון שלמעלה מהחכמה. ממילא כאשר המצוות מופיעות למטה, כיון שהן מגיעות ממקום גבוה יותר, הן לא מופיעות בתור משהו שאני יכול להשיג, אלא בתור משהו שמקיף עלי ועוטף אותי.

הפסוק אומר "כצינה רצון תעטרנו", 'צינה' היא מגן מיוחד שמקיף את האדם משלוש או מארבע רוחות. מגן רגיל מגן רק מקדימה, וצינה מגינה מכמה כיוונים. הפסוק מלמד אותנו שכך גם במצוות, הרצון של ה' עוטר אותנו ומסוכב אותנו כמו שהצינה עוטפת את הלוחם. הרצון של ה' לא מתלבש בתוכיותנו, הוא רק עוטף אותנו מבחוץ, והרצון הזה בא לידי ביטוי במצוות.

מה ההבדל בין תורה למצוות לפי מה שהסברנו? התורה היא ההשגה שיש לי בקב"ה, אבל במצוות הקב"ה תופס אותי. יש מה שאני תופס את ה', ויש מה שה' תופס אותי. מה שאני תופס את ה' זה מעט מאוד, נקרא רק 'כבודו', אבל מה שהוא תופס אותי זה משהו אחר לגמרי.

תלמוד גדול שמביא לידי מעשה

אך אעפ"כ נמנו וגמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה, והענין כי א"א להיות התעוררות המשכת סובב כל עלמין ע"י המצוות מעשיות שהם מדברים גשמיים ציצית מצמר צדקה בממון גשמי אם לא ע"י התורה שהיא הממוצע המחברם וכמו עד"מ באדם שהדבור הוא הממוצע המחבר ומוציא העולם המחשבה לידי גילוי כו'.

כעת אדמו"ר הזקן מקשה: לפי ההסבר הזה צריך לומר שמעשה גדול! למה הכריעו בכל זאת שתלמוד גדול? כיון שהרצון יורד למטה, ומשתלשל מאוד נמוך, ואז רק אם כאשר אני עסוק במצווה אני באמת חושב שהקב"ה תפס אותי – זה אכן כך. אבל גם כשאני יושב על כיסא אני יכול להגיד שהקב"ה עוטף אותי כי גם הגשמיות זה הקב"ה. למה אני לא אומר ככה? כי אני רואה וחס שהגשמיות מופרדת מה'. גם במצוות כאשר איני משיג שיש פה משהו אלקי, אז מה שעוטף אותי זה לא הקב"ה. אם אני עושה משהו ואני בכלל לא חושב שיש פה מצווה – אני לא מקיים מצווה. אדמו"ר הזקן מחדש חידוש, אם הכניסו מצה לפיו של אדם בפסח בעל כרחו, הוא יצא ידי חובה. אבל אם אדם התבלבל וחשב שליל טו הוא ליל טז, והוא אכל את המצות זכר למצוות אכילת מצה. לבסוף התברר לו שהיה אז ליל הסדר, על אף שאדם זה מאוד רצה לקיים את המצווה, הוא לא יצא ידי חובה. לעומת זאת כתוב שאדם שאוכל מצא כמתעסק יוצא ידי חובה, כי הוא יודע שיש עליו חיוב מצה, וזה מספיק.

אדמו"ר הזקן רוצה להסביר שבלי שיהיה השגה של תורה, המצוות לא יהיו מצוות. במאמר פה, מה ההבדל בין תורה למצווה? תורה היינו שאני תופס את ההארה שיש מה' אלי, ומצווה היינו מה שה' מקיף ותופס אותי. לפי זה באופן פשוט מצוות חשובות יותר מתורה. מחדש אדמו"ר הזקן שזה לא לגמרי ככה, אמנם ה' תופס אותך אבל הוא תופס אותך בגשמיות וזה לא נקרא שה' תופס אותך, אלא שהוא מסתתר. כדי שבאמת ה' יתפוס אותך אתה צריך להגיד שהוא נמצא פה, כלומר שיהיה לך איזה השגה באלקות כדי שהמצווה תהיה מצווה. להשגה הזו באלקות אנו זוכים על ידי התורה. התורה עושה את המצווה, ולכן 'תלמוד גדול שמביא לידי מעשה'.

ב והנה כתיב היום לעשותם. היום דוקא שבעולם הזה הוא הנק' עולם המעשה ויכולים לעשות תשובה מה שאין כן בעולם הבא. הנה כמו שהוא כך ישאר שאין לו כח להפוך עצמו מכמו שהוא אם לא שיסירו ממנו הלבושים הצואים ע"י כף הקלע כו' אבל הוא עצמו אינו יכול והטעם הוא משום שבעולם הבא אמרו 'יושבין ונהנין' שהוא לפי שמשיגים אלקות בבחינת השגה וגילוי ממש וא"כ הוא מבחינת ממלא כל עלמין שמתלבש בבחינת גילוי ובבחינת ממלא כל עלמין הוא בבחינת התחלקות כנ"ל. ועל כן אם הוא בבחינת זו אי אפשר לו להפך לבחינת אחרת אחרי שהם מחולקים ונבדלים זה מזה וכל אחד ואחד על מקומו בא, אבל בעולם הזה יש בחינת הארת סובב כל עלמין ואף על פי שהוא בבחינת העלם שאיננו משיגים בו מכל מקום פועל הוא כאן ולפי שהוא בחינת סובב כל עלמין ששוא ומשוה ואם צדקת מה תתן לו כו' ועל כן יכולים לעשות תשובה שאף שהוא כעת רשע גמור והוא למטה מטה יכול להתהפך להיות צדיק גמור מצד הארת הסובב כו' וכמו שמבואר במקום אחר באריכות על פסוק צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי כו' עיין שם, וזה שאמרו חז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא כי חיי העולם הבא הוא רק מבחינת ממלא כל עלמין שהוא על ידי גבורות וצמצומים ביו"ד נברא העולם הבא כו'. אבל בתורה [עכשיו הוא מוסיף את התורה, אומר שהיא יחד עם המעשים טובים בחינת סובב על עלמין] ומעשים טובים בעולם הזה הוא מבחינת סובב כל עלמין. וזהו עיקר כוונת ירידת הנפש להתלבש בגוף החומרי משום שבעולם הזה יש הארת סובב כל עלמין אשר לזאת תוכל לברר ולהפך מרע לטוב כו' ולפי ערך זה נותנים לאדם שני חיי במספר וקצבה לזה שבעים שנה ולזה שמונים כו' היינו כפי מספר מה שצריך לברר ולהפך מרע לטוב כו' שכל יום מברר ומהפך חלק א'. עד שבשני חיינו נשלם מה שהיה צריך לברר שבשביל זה ירדה הנפש לעולם הזה:

בקטע זה הסביר אדמו"ר הזקן שהנשמות למעלה הן כמו שהוא תיאר מקודם את התורה – השגת אלקות וממלא כל עלמין. לעומת זאת הנשמות בעולם הזה הם כמו המצוות וסובב כל עלמין. לכן גם כאשר אנו לומדים תורה אין לנו השגה בדרך ממילא, אלא אנו צריכים להתאמץ ללמוד תורה, וזה נקרא שיש לנו הארה של הסובב. כל מה שצריך לעשות אותו והוא לא קורה לבד, זה הארה של הסובב. אבל אם משהו קיים ללא עבודה זה הארה מהממלא, כך נראות הנשמות בעולם הבא. הוא ככה, עומדות כמו שהם.

קודם אדמו"ר הזקן דיבר על מה שאני תופס את ה', לעומת מה שה' תופס אותי. כעת הוא מחלק בין מה שקורה בדרך ממילא, לבין מה שאני יכול לפעול – סובב כל עלמין. לכאורה נראה שכעת אדמו"ר הזקן אומר בדיוק הפוך ממה שהוא אמר קודם. בהתחלה הוא אמר שמה שאני תופס את ה' הוא ממלא, ומה שה' תופס

אותי הוא סובב, כי זה לא שייך אלי בכלל. עכשיו הוא אומר הפוך, בעולם הנשמות שאני לא יכול לעשות כלום זה ממלא, כי זה קורה לי ממילא. והעולם הזה שאני יכול לפעול מעצמי זה נקרא סובב. אנו רוצים להתבונן במהפך שיש בין שתי הפסקאות, הממלא והסובב התהפכו לנו: קודם הוא הסביר שהתורה היא ההשגה של האדם – מה שהאדם תופס את ה' – ממלא כל עלמין. לעומת זאת מצוות – ה' תופס את האדם – סובב כל עלמין. עכשיו הוא מסביר שממלא כל עלמין היינו העולמות העליונים גן עדן שם יש לאדם השגה שבאה בדרך ממילא שהוא לא יכול לעשות אותה אלא ה' עושה אותה, והעולם הזה שהאדם יכול לעשות בעצמו נקרא סובב כל עלמין.

איך זה התהפך פתאום? נסביר: כשהוא אומר שיש הארה מהממלא ומהסובב, מה הוא מתכוון להגיד? שכאשר אני אומר "היום" בעולם הזה, "היום לעשותם דוקא בעולם הזה". בעולם הזה אני מחליט לעשות משהו. אני בעל בחירה. ומה מאיר? שה' הוא סובב כל עלמין. אז מה הוא? עושה מה שהוא רוצה. אבל כשה' ממלא כל עלמין הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה? לא לגמרי כביכול, הוא כאילו מוגבל בהשגה שלנו. כמה ה' עוטר אותנו כשאנו עושים מצוות? בלי גבול. אבל כאשר אנו משיגים זה לפי כלי ההשגה שלנו, הוא מגביל את עצמו לפי הכלים שלנו. אז בעולם הבא אני מוגבל לפי הכלים שלי, ובעולם הזה אני יכול לעשות מה שאני רוצה, וזה הארה מהסובב כל עלמין. מה הוא רוצה להרוויח מהמהפך הזה? נקרא הלאה ונראה לאן הוא רוצה לקחת אותנו עם הדבר הזה. עד עכשיו זה קצת הקדמות על תורה ומצוות, ועל הנשמה כמו שהיא למעלה בגן עדן לעומת הנשמה כמו שהיא יורדת לתוך המציאות.

למלא את החיסרון

ג אך אם פגם ע"י איזו חטא שהוריד והמשיך חיות לס"א שלא בירר והיפך כנ"ל כל מה שהיה צריך ע"ז הוא ענין התשובה והחזירנו בתשובה שלמה לפניך. והנה הגם שארז"ל לא זו משם עד שמוחלין לו, הנה הרי מ"מ אף שמוחלין לו החסרון במקומו עומד מה שלא השלים ההמשכה שהיה ממשיך כו'.

בשבוע שעבר דיברנו על אגרת התשובה, כאשר אתה לומד את אגרת התשובה ולאחר מכן אתה לומד את המאמרים, מאוד חשוב לשים לב שיש משהו מפתיע במאמרים. אחד מהם הוא מה שהוא כותב פה. באגרת התשובה אדמו"ר הזקן אומר שכאשר אדם עבר על מצוות עשה – מוחלין לו מיד, ואם הוא עבר על לא תעשה – תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר. למה זה ככה? אם ביקשו ממני לעשות משהו ולא עשיתי, ואז אני מחליט שאני כן יעשה – מצוין, בכבוד. אבל אם אמרו לאחד לא לעשות משהו והוא עשה בכל זאת, עכשיו לא מספיק שאתה רוצה להיות בסדר, השאלה אם רוצים אותך בכלל, אתה צריך את הסליחה של ה' ביום יום

כיפור; במצוות 'עשה' אומרים לך לעשות, ואם לא עשית אז תעשה מכאן ואילך, אבל ב'לא תעשה' יש לנו בעיה איתך, אתה בעייתי בשבילנו. לכן כתוב על אדם כזה: "תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר", אותו אדם שעבר על לא תעשה 'תלוי' בתגובה של הקב"ה. כך מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק "כי עמך הסליחה למען תורא" – אתה משאיר את זכות הסליחה אצלך כדי שתהיה מעורר יראה – תלות.

כאשר אדם עובר על 'עשה', לגבי השאלה האם הוא תיקן את הפגם, אדמו"ר הזקן אומר שהוא באמת לא תיקן את הפגם. אפשר לקבל אותך, 'תשובה' הכוונה שאתה שב אל ה', וה' מקבל אותך. תמשיך הלאה בחיים, תמשיך לעשות מצוות. אבל עדיין, אם אני עושה תשובה על 'עשה' זה לא פותר את מה שלא עשיתי. כל זה מבואר באגרת התשובה. אבל במאמרים אדמו"ר הזקן רוצה להגיד שהעיקר בתשובה הוא שאני יכול למלא את הפגם שהיה קודם, שעל ידי התשובה המיוחדת של ראש השנה אני יכול להמשיך את כל מה שהייתי יכול להמשיך על ידי המצוה ולא המשכתי. יוצא משהו מיוחד, וחשוב, שיש מעלה בתשובה של ראש השנה על יום כיפור. יום כיפור הוא יום של תשובה על 'לא תעשה', וראש השנה הוא יום שיכול למלא את החיסרון של ביטול 'עשה'!

לפעול שיה' ירצה

אך זהו ענין התשובה שאנו מבקשים והחזירנו בתשובה שלמה לפניך פי' לפנימיותך שהוא למעלה גם מבחינת טוב כל עלמין [עד עכשיו אדמו"ר הזקן דיבר על מדרגת 'ממלא כל עלמין' בתורה ומדרגת 'סובב כל עלמין' במצוות, בהמשך אמר שהעולם הבא הוא בחינת 'ממלא' והעולם הזה הוא בחינת 'סובב', ועכשיו הוא אומר שיש משהו למעלה מה'סובב' – 'תשובה לפניך'.] שאינו נק' סובב ומקיף אלא לגבי עלמין אבל עצמותו ומהותו ית' הוא למעלה גם מזה וע"י התשובה שימשיך אור חדש ע"י גילוי עצמותו ית' ימלא כל הפגמים והחסרונות כו' [אז יש לנו עכשיו תורה, מצוות ותשובה. תשובה היא משהו אחר.] אך איך יכול האדם לעורר כ"כ למעלה בעצמותו ית' להמשיך אור חדש ממנו [איך האדם יכול לעשות דבר כזה? אם הקב"ה מחליט להאיר – מובן, אבל שאנחנו נשפיע על הקב"ה? איך יכול להיות דבר כזה?] אך ע"ז הוא מבקש והחזירנו בתשובה כו' השיבנו אליך כלומר אתה תערה עלינו רוח ממרום [אנחנו משפיעים על הקב"ה שהוא ישפיע. באמת אין בי יכולת מעצמי, אני רק מבקש מה' שהוא יחליט להשפיע עלי אור חדש, וזה כבר

¹ באמת בפסוקים של ראש השנה יש לשון מיוחדת בקרבנות. בכל הקרבנות כתוב לשון של הקרבה, ובראש השנה כתוב לשון של עשיה ('ועשיתם עולה'). לשון זו מרמזת על המאמר "היום לעשותם" שהזכיר פה אדמו"ר הזקן, שמלמד שיש אפשרות למלא את כל הפגמים.

ממלא את כל הפגמים. במבנה של הדברים, מה אדמו"ר הזקן מלמד אותנו? תורה היא שה' מחליט שהוא רוצה להאיר, להתגלות בעולם, ועל ידי ההשגה שלי אני הופך להיות כלי לאור שלו. כמו כן על ידי עשיית המצוות אני מאפשר שלרצון ה' יהיה ביטוי וגילוי במציאות. אבל האם אני יכול לפעול שה' ירצה? אדמו"ר הזקן מחדש פה שגם זה אפשרי, אני פשוט מבקש, ואם הוא מחליט שהוא ייענה לבקשתי – מצוין.

באלול מבקשים על תשרי

ותשפיע עלינו רחמים רבים ממקור הרחמים מבחינת י"ג מכילין מי אל כמוך נושא עון כו' שיהיו אנחנו יכולים לעשות תשובה וזהו ענין הארת י"ג מכילין דרחמי בחדש אלול שהוא הכנה שיהיו יכולים לעשות תשובה להיות אני לדודי כו'.

באלול אנחנו מבקשים שה' ייתן לנו את היכולת לעשות תשובה בחדש תשרי. כך אדמו"ר הזקן מתרץ את הקושיא שהוא הקשה בתחילת המאמר, שלא מובנת השייכות בין אלול לימי תשובה. התירוץ הוא שבאמת באלול אנחנו מבקשים שבראש השנה נוכל לעשות תשובה. מפתיע קצת, אבל כך הוא מסביר. בחדש הבא, בתשרי, יהיה "ודודי לי", היינו שה' ייתן לנו את היכולת לעשות תשובה, אז הוא ייענה לבקשתנו. לפי זה משמעות האמירה של יג מדות הרחמים בחדש אלול היא בעצם לבקש מה' שייתן לי כח לשוב בתשובה. זו תשובה שעניינה בקשה מה' שיעזור לנו לשוב עוד יותר בתשובה בתשרי. התשובה הראשונה היא שאנו פונים אל ה' שאנו רוצים שהוא יעזור לנו, וכאשר הוא יעזור לנו אנו שבים בתשובה עוד יותר גדולה. זו תשובה אחרת לגמרי, שמגיעה מלמעלה לגמרי.

רחמים על חיי הנפש

יש תשובה פשוטה, שלא קשורה ליג מדות הרחמים. אבל יש תשובה של יג מדות הרחמים, שאני שב בתשובה ואומר שאני לא יכול לשוב, לא יכול למלא את כל הפגמים, ואני מבקש מה' – 'אתה תעזור לי לשוב'. אני ייתן דוגמא: נניח אני בא לאיזה גביר – אני יכול לבקש ממנו כסף, ואני יכול לבקש ממנו שיסלח לי על כך שפעם קודמת שהוא הביא לי כסף לא אמרתי לו תודה. במצב כזה עיקר מה שאני רוצה הוא לתקן את מה שלא הייתי בסדר כלפיו. אני יכול לבקש ממנו רחמים על כל מיני דברים, ואני יכול להחליט לבקש ממנו רחמים על כך שיהיה בינינו קשר טוב. זוהי תשובה של יג מדות הרחמים של חודש אלול, אנו מבקשים מה' שירחם עלינו שנוכח לשוב אליו.

ואף שבכל השנה אומרים י"ג מדות הרחמים ה' ה' אל רחום כו' הם רק הרחמנות על חיי הגוף בלבד אבל י"ג מכילין דרחמי המאירים בחדש אלול הם הרחמים על חיי הנפש לעזרה בתשובה.

אני יכול לנצל את הטוב של ה' – "אני אעביר כל טובי" – כדי שהוא ירחם ולא יכעס עלי, ויעשה אותי עשיר גדול; ואני יכול לבקש ממנו: 'תרחם שיהיה בינינו קשר טוב, שאני ירגיש את הנוכחות שלך'. כאשר אנו שמים לב ל-יג מדות הרחמים של אלול אנו מכירים בכך שהתשובה מגיעה ממנו, והיא רק לצורך הקשר בינינו. התשובה הזו ממלאה את כל הפגמים, כי ה' יכול לעזור לי למלא את כל הפגמים.

ירידה צורך עליה לנפש האלקית

זו"ש הרועה בשושנים פ"י רועה שמפרנס את ישראל להיות יכולים לעשות תשובה הוא רועה ומפרנס אותם בשושנים כי הנה בכל השנה אנו אומרים בק"ש ונתתי עשב בשדך לבהמתך פ"י בהמתך היינו נה"ב ונפש השכלית שבכדי שיהיו גם הם מסכימים שיהיה ואהבת את ה' כו' תקנו לומר תחלה קודם התפלה ברכת יוצר שמים לפני' והאופנים וחיות כו' ופסוד"ז שהוא בחינת האריכות בהתבוננות גדולת ה' ית' עד שגם נה"ב והשכלית יסכימו שלו יאתה כו' אבל בשביל התעוררות האהבה בנפש האלקית עצמה א"צ להתבוננות כ"כ שהרי נר ה' נשמת אדם שכך מוטבע בכל נפשות ישראל בטבע תולדותם ממקורם להיות חפצם ותשוקתם ליכלל באור ה' ולדבקה בו זו"ש ונתתי עשב בשדך לבהמתך. פ"י עשב הם המלאכים שלוחי ההשפעה שבהם וע"י נמשך ההשפעה מלמעלה להיות לו כח ועז להפך נה"ב וכמ"ש בזהר פ' בראשית (די"ח ע"ב) ע"פ מצמיח חציר לבהמה אלף טורין כו' ועשב לעבודת האדם כו' [ועמ"ש בר"ה כי תצא מענין שמים לפני דק"ש] וכ"ז הוא בכל השנה דוקא אבל בחדש אלול כתיב הרועה בשושנים שהן בחינת י"ג מכילין דרחמי המאירים ומתגלים בחדש אלול להיות עושים תשובה שימולא כל החסרונות. [והמשכה זו דשושנים היא צריכה גם בשביל הנה"א עצמה כי הגם שכך מוטבע בכל נפש כו' כנ"ל, אך הענין כי יש העלאת מ"ן שנמשך מצד עצם הנפש בטבעה ומאליה. אבל כדי לבא לבחינת העלאת מ"ן דבחינת תשובה שהוא בחילא יתיר למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת ע"ז צריך להיות המשכה מלמעלה דייקא, ויובן זה ממ"ש במ"א ע"פ כריח שדה אשר ברכו ה' והיינו להיות ריח בוגדיו שהוא בחינת תשובה ע"ז צ"ל אשר ברכו ה' שהוא סיוע מלמעלה כו' ע"ש וזהו ענין השיבנו אליך כו', ועל המשכה זו שמלמעלה נאמר הרועה בשושנים].

בדרך כלל אנו מתפללים ביג מדות הרחמים על חיי הגוף, ובכל השנה בקשת הרחמים על חיי הגוף כוללת גם את הנפש הבהמית והשכלית שלא יפריעו לנו בעבודת ה', ואדרבא – יסכימו לעבודת ה' שלנו. אבל בראש השנה ובעשרת ימי תשובה אנו מבקשים שגם לנפש האלוקית – למרות שלכאורה היא לא צריכה תיקון –

יתווסף בה חידוש. התשובה המיוחדת שעניינה למלא את החסרונות היא לא רק ביחס לנפש הבהמית והשכלית, כי אצלם התשובה היא לא מילוי החיסרון אלא רק לעשות שלא יפריעו, שיסכימו – וזו העבודה של כל השנה. אך התשובה של אלול היא הבקשה על הנפש האלקית, וכך מתמלאים כל הפגמים.

עכשיו נסביר את העניין: הארת 'סובב כל עלמין' (עליה דיבר אדמו"ר הזקן קודם) אומרת שאני יכול בכוחי לעשות כל מיני דברים. פה אדמו"ר הזקן מדבר על מדרגה יותר גבוהה, בה אני לא פועל מעצמי אלא אני פועל שה' יפעל (על ידי שאני מבקש מה' שיעזור לי), וכך אני ממלא את כל הפגמים. כעת אנו יכולים לתת תשובה יותר עמוקה לשאלה מפני מה ירדה הנשמה לגוף. אין זה רק מפני שהיא מבררת את הגוף, אלא כדי שהיא תהיה לא רק איך שה' עשה אותה אלא גם שתהיה איך שהיא עושה איך שה' יעשה אותה כביכול. שוב, מה הכוונה למלא את כל החסרונות? למלא את כל הפגמים והחסרונות היינו להגיע לשורש של הכל. מהו השורש? הנשמה כפי שהיא נמצאת למעלה, בגן עדן, היא בבחינת 'ממלא', כשהיא יורדת למטה לתוך הגוף היא יכולה לפעול משהו והיא בבחינת 'סובב', ומה שהיא יכולה לפעול שה' יפעיל אותה – היא מדרגה הרבה למעלה מ'סובב'.

אתה יכול להסתכל שעיקר ירידת הנשמה למטה היא כדי לברר את הנפש הבהמית, וזה באמת נכון במובן מסוים, ה' עשה את הנפש האלקית כך שהיא בסדר גמור ולא צריכה שום תיקון. אבל בראש השנה אני רוצה להגיד שירידת הנשמה לגוף היא לא רק בשביל הנפש הבהמית, אלא גם בשביל הנפש האלקית. האדם ירד לעולם גם כדי שהנפש האלקית תרוויח כך שהיא יכולה להגיד לקב"ה איך להגדיל אותה. מה עיקר הגדלות שלה? עצם העובדה שהיא יכולה לא רק להיעשות על ידי ה' אלא גם לעשות שה' יעשה אותה. כך הלשון של חז"ל על ראש השנה: "בְּכָל־הַקְּרָבָנוֹת פְּתוּב וְהַקְּרָבָתָם וְכָאֵן פְּתוּב וְעֵשִׂיָלָם. אָמַר לְהָן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִכֵּיּוֹן שֶׁנִּכְנַסְתֶּם לְדִין לְפָנַי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וַיִּצְאָתֶם בְּשָׁלוֹם מִצֵּלָה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִילוּ נִכְרָאתֶם כְּרִינָה חֲדָשָׁה". ה' מצווה אותנו בראש השנה – "ועשיתם", אנחנו צריכים לעשות את עצמנו, וכמו הלשון של חז"ל במקומות אחרים (ויקרא רבה לה ז) "הריני מעלה עליכם כאילו עשיתם את עצמכם".

כמה ההזדמנות גדולה!

מה המשמעות של כל זה? נגיד זאת בצורה פשוטה: הגיע ראש השנה, יש לך הזדמנות להתחיל מחדש. אתה אומר: עכשיו זה גורלי – יש לי הזדמנות להתחיל מחדש. אבל כמה ההזדמנות הזו היא לגמרי? אז התורה אומרים "ועשיתם" – שאתם עושים את עצמכם. אתה יכול מה שאתה רוצה – תעשה את עצמך. מה שאתה תחליט לעשות את עצמך זה מה שאתה תהיה. זאת אומרת שההזדמנות היא לגמרי-לגמרי. אבל איך אני יכול

לעשות את עצמי? רק ה' יכול... איך אתה יכול לעשות את עצמך? פשוט תבקש מהקב"ה שהוא יסכים שמה שאתה רוצה לבקש ממנו הוא ייתן לך. אמנם, בדרך כלל מה אתה מבקש ממנו? תיתן לי את זה, תיתן לי את זה... אבל בראש השנה אתה יכול לבקש מה' לא איזה פרס, בראש השנה יש לך אפשרות לבקש איך לעשות את עצמך. אדמו"ר הזקן בעצם רוצה להסביר לנו עד כמה ההזדמנות גדולה בראש השנה, ו-יג מדות הרחמים באלול היינו שאני מבקש שיהיה לי כח לקלוט את ההזדמנות הגדולה שיש בראש השנה, ולהוציא אותה אל הפועל.

ה'דין' של ראש השנה

נגיד עוד משהו קטן על העניין הזה: על מה אנו מבקשים סליחה ומתחננים באלול? אפשר לחשוב שיש בראש השנה יום דין, ולכן באלול אנו מבקשים סליחה כדי לזכות בדין. זה גם נכון כמובן, אבל פה אדמו"ר הזקן מחדד את ההסתכלות על הדין בעצמו: אני מרגיש שבראש השנה אני מחליט מה יהיה, ואני מאוד מקווה שנחליט כמה שיותר טוב. לכן עכשיו באלול אני מתאמץ מאוד חזק כדי שאני יאמין שבראש השנה באמת מחליטים משהו חדש, ואם בראש השנה אני יחשוב שבאמת הכל יכול להתחדש – באמת הכל יתחדש.

לפי זה ה'דין' בראש השנה הוא על כמה אתה באמת מאמין שעכשיו זה ראש השנה. ככל שאתה יותר מרגיש שבאמת ה' יכול לחדש אותך, כך ה' מחדש אותך באמת. ראש השנה הוא יום בריאת האדם, כי זהו התוכן של היום – ביום הזה אני בורא אותי מחדש. ככל שאני יותר ירגיש שהוא בורא אותי כמו שהוא רוצה, ככה אני אהיה יותר מושפע ממה שקורה באותו ראש השנה. כל השנה תביא לידי ביטוי את זה שה' הוא הבורא שלי – והכל פתוח כאשר הוא בורא אותי.

ולכן ראש השנה נמשך בעצם לכל השנה, כמו שהוא הסביר קודם שכל הגוף הוא בחינת ה'ראש'. ראש השנה מלמד אותנו שמה שקורה ביום הזה ומה שקורה כל השנה – לא נפרד כלל. ראש הוא מה שקורה בגוף, וגוף הוא מה שקורה בראש. לכן עצם התחושה שה' בורא אותי נמצאת כל השנה – שנה שלמה הוא בורא אותי.

עיונים באגרת התשובה

פרקים ד – ה

פרק ד

'התחלת' מצות התשובה

לאחר שבשלושת הפרקים הראשונים אדמו"ר הזקן הסביר מה מקומם של התעניות והסיגופים, הוא מדגיש שאין הם חלק מעבודת התשובה בעצמה. הם נועדו רק ל'אחר התשובה':

ואולם כל הנ"ל הוא לגמר הכפרה וימרוק הנפש לה' אתר התשובה, כמו שנתבאר לעיל מהגמרא פרק קמא דזבחים, דעולה דורון היא לאתר שרצה הפרקליט וכו'.

כעת אדמו"ר הזקן מסביר לנו מהי התשובה עצמה:

אמנם התחלת מצות התשובה ועקרה לשוב עד ה' באמת ובלב שלם, ההקדמ לביאור היטב בהקדמת הביאור, בהקדים מה שכתוב בהנהגת הקדוש בראור מלת "תשובה" על דרך הסוד: "תשוב ה"א", ה"א תתאה – תשובה תתאה, ה"א עילאה – תשובה עילאה.

מצוות תשובה אמנם כבר קיבלה הגדרה בפרק א, שם כתב אדמו"ר הזקן: "והנה מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד (כדאיתא בגמרא פרק ג' דסנהדרין ובחשן משפט סוף סימן ל"ד לענין עדות), דהיגו שיגמר בלבו בלב שלם לכל לשוב עוד לכסלה למרד במלכותו ותברך ולא יעבר עוד מצות המלך חס ושלום, הן במצוות עשה הן במצוות לא תעשה. וזהו עקר פרוש לשון תשובה, לשוב אל ה' בכל לבו ובכל נפשו, לעבדו ולשמר כל מצוותיו". אך שם התבארה התשובה על פי חלק ה'נגלה' שבתורה, וכאן היא מתבארת על פי רובד הסוד. התשובה של פרק א היא תשובה שעניינה לשוב אל ה' במעשה המצוות בפועל, והתשובה שעליה אנו רוצים ללמוד כעת עוסקת בקשר הפנימי של האדם ה'.

היה אפשר לחשוב שכמו התעניות והסיגופים, כך גם התשובה המבוארת בפרק שלנו איננה חלק ממצוות התשובה (המבוארת בפרק א), אלא 'תוספת' עליה. לכן מדגיש אדמו"ר הזקן וכותב שהוא הולך לבאר את "התחלת מצוות התשובה ועקרה". בכל מצווה ישנם רבדים על גבי רבדים, ואין זה נכון לומר שכאשר אנו נכנסים לרובד פנימי יותר איננו עוסקים במצווה עצמה אלא ב'תוספת' עליה. כל הרבדים העמוקים שבמצווה הינם חלק מהמצווה בעצמה. לכן כותב אדמו"ר הזקן על ביאור מדרגת התשובה שבפרק זה – "ההכרח לכתוב ב'התחלת התשובה', שכן כדי להבין באמת מהי תשובה אנו חייבים להסביר את כל המדרגות הכלולות בה.

סיבה נוספת לה'הכרח' לבאר אף את מדרגת תשובה עילאה מופיעה בהמשך דברי אדמו"ר הזקן:

גם מה שכתוב בזה הקדוש בקצת מקומות שאין תשובה מועלת לפונם בריתו ומציא נרע לבשלה, והוא דבר פשוט מאד, שאין לך דבר עומד בפני התשובה, ואפילו עבודה נרה וגלוי צריות וכו'. ופרש בראשית חכמה, שפונת זהר שאין מועלת תשובה תפאה, פי אם תשובה עלאה וכו'.

כיון שיש עבירות שלא מועילה עליהם אלא תשובה עילאה, ממילא באגרת שנועדה לבאר לכל אדם כיצד לעשות תשובה – מוכרחים לבאר גם את מדרגת התשובה הזו.

בין נשמות לשאר הברואים

כדי להבין את מדרגות תשובה תתאה ותשובה עלאה, אדמו"ר הזקן מקדים להסביר באריכות את עניין ה'כרת':

הנה להבין זאת מעט מזעיר, צריך להקדים מה שמבאר מהכתוב ומדברי רז"ל ענין הכרת ומיתה בידי שמים, כשעבר עברה שחיתים עליה פרת, הנה מת ממש קדם ומשמים שנה, ובמיתה בידי שמים – מת ממש קדם ששמים שנה, כחנניה בן עזריה הנביא בירמיה (ולפעמים גם במיתה בידי שמים נפרעין לאלתר, כמו שמצינו בער ואונן). וברי נמצאו בכל דור פמה וכמה תיבי כרתות ומיתות והאריכו ימיהם (ושניהם) [ושנותיהם] בנעימים.

אף הענין יובן על פי מה שכתוב "פי חלק ה' עמו" וכו', חלק ממש הנני"ה ברוב הוא [התשובה היא שהאדם שב להיות חלק ממש הוי"ה. כדאי לשים לב שהציור פה של הקשר של היהודי עם ה' שונה מעט מהרגיל. כאשר אנו קוראים בפרק ב בתניא "ונפש השנית ב'שךאל היא חלק אלזה ממעל ממש" מצטייר לנו שיש אותנו, ואנחנו אלוקים. אך פה נקודת המבט היא מהצד של ה': יש את שם הוי"ה, ואנחנו חלק מהשם שלו שהתנתק וצריך לשוב], כדכתיב: "ניפח באפיו נשמת חיים", ומאן דנפח – מתוכו נפח וכו'. ואף שאין לו דמות הגוף וכו' חס ושלום, אף דברה תורה פלוש בנני אדם. פי כמו שיש הפרש והקבל גדול באדם הפתוח על דרך משל בין הקבל שיוצא מפיו בדבורו להקבל היוצא על ידי נפיתו, שביצא בדבורו – מלבש בו פת וסויות מעט מזעיר, והוא בחינת

חיצוניות מנפיש התניה שדקדקבו; אָבֵל ביוצא בפת הנופח, דמתוכו נפח, מלכש בו פח ותיית פנימית מבחינת הנפיש התניה וכו'. ככה ממש על דרך משל המבדיל הבדלות לאין קץ. יש הפרש עצום מאד למעלה בין כל צבא השמים, ואלפלו המלאכים, שנגבראו מאן ליש ותיים וקמים מבחינת חיצוניות החיות והשפע שמשפיע אין סוף ברוך הוא לתחיות העולמות; ובחינה זו נקראת בשם "רוח פיו" על דרך משל, כמו שכתוב: "וברוח פיו כל צבאם"; והיא בחינת חיות המלכשט באותיות שבצורה מאמרות (שהן בחינת פלים והמשכות וכו', כמו שנתבאר בלקוטי אגורים חלק ב' פרק י"א) – ובין נשמת האדם, שנמשכה תחלה מבחינת פנימיות החיות והשפע שמשפיע אין סוף ברוך הוא, כמו שכתוב: "ויפח" וכו'. ואחר כך נרדה בסתר המדרגה גם כן על ידי בחינת האותיות שבמאמר "נצשה אדם" וכו', כדי להתלבש בגוף עולם הנה המחתון. ולכן נקראו המלאכים בשם אלקים בכתוב, וכמו שכתוב: "כי ה' אלקיםם [הוא] אלקי האלקים" כו', "הודו לאלקי האלקים" כו', "ויבאו בני האלקים להתצב" כו', לפי שניקת חיותם היא מבחינת חיצוניות, שהיא בחינת האותיות לבר, ושם אלקים הוא בחינת חיצוניות לנבי שם הנו"ה ברוך הוא. אָבֵל נשמת האדם, שהיא מבחינת פנימיות החיות, היא חלק שם הנו"ה ברוך הוא, כי שם הנו"ה מורה על פנימיות החיות, שהיא למעלה מעלה מבחינת האותיות.

אדמו"ר הזקן רוצה להסביר מה ההבדל בין הנשמות לבין כל שאר הברואים. אנו יודעים הרי שהכל זה ה', ואם כן לכאורה אין מקום לחילוקי מדרגות בנוכחות של ה' בברואים השונים. כיצד אם כן אנו אומרים שהנשמות יותר 'אלוקות' משאר הברואים?

כדי להסביר את הדברים אדמו"ר הזקן משתמש במשל של דיבור לעומת נפיעה. כאשר אדם מדבר, הוא מכניס מעט חיות בתוך הדיבור שלו. החיות שבדיבור כביכול כלואה בתוך האותיות והמילים, ולא ניכר שיש אדם שדיבר אותם. אך כאשר אדם נופח, הוא מכניס הרבה חיות לתוך הנפיעה. ממילא אין פה אותיות ומילים שמגבילות את החיות הזו, וברור היטב מיהו האדם הנופח.

אפשר להמשיל זאת גם לבלון לעומת מתנפחים: גם בבלון ישנה חיות, אך היא קשורה בתוכו, וכעת האדם שניפח את הבלון נעלם. אך המתנפחים הולכים ומתנפחים תמיד, והגמישות של המתנפחים ממחישה שתמיד יש פה מפוח שמנפח.

גם כך ביחס של הנשמות ושאר הברואים: ה' ברא את העולם בעשרה מאמרות, מהמילים והאותיות שה' אמר. בתוך כל בריאה של ה' ישנה חיות משם אלקים, אך החיות הזו קשורה בתוך הבריאה הזו ולא גלוי מי הוא זה שאמר אותה. אך את הנשמות ה' נפח, הוא הביא את עצמו בנפיעת הנשמות, וממילא החיות האלוקית שבהם מגלה עליו.

שם הוי"ה אצל ה' ובנשמת האדם

לאחר שאדמו"ר הזקן הסביר את ההבדל בין שם הוי"ה – פנימיות החיות, לשם אלקים – חיצוניות החיות, הוא מסביר כיצד החיות הפנימית נמשכת על ידי ארבע אותיות שם הוי"ה:

ובאור הענין, פנודע מאמער אליהו: "אנת' הוא דאפיקת עשר תקוינין וקרינין להון עשר ספירן, לאנהגא בהון עלמין סתימין" וכו', "אנת' חכים ולא בחקמה ודיעא, אנת' מבין ולא בבינה ודיעא" וכו'. וכל העשר ספירות נקללות ונרמזות בשם הנו"ה ברוף הוא. פי הוי"ד שהיא בחינת נקדה לבד, מרמזת לחקמתו ותברך, שהיא בחינת העולם והקטר קדם שבאה לבחינת התפשטות וגלויי השגה וההבנה (והקוף שעל הוי"ד רומז לבחינת רצון העליון ברוף הוא שלמעלה מעלה מפרגת בחינת חקמה עילאה, פנודע). ואחר שבאה לבחינת התפשטות וגלויי השגה וההבנה לעלמין סתימין, נקללת ונרמזת באות ה"א, שיש לה בחינת התפשטות לרשב המורה ומרמז על הרחבת הבאר וההבנה, וגם לארץ, המורה על בחינת ההמשכה והתפשטה מלמעלה למטה לעלמין סתימין.

ואחר כך, כשנמשכת המשכה והתפשטה זו יותר למטה לעלמין דאתגליין, וכמו העדים שרצה לגלות חקמתו לאתרים על ידי דבורו על דרך משל, נקללת ונרמזת המשכה זו באותיות ו"ה. פי הני"ו מורה על המשכה מלמעלה למטה. וגם המשכה זו היא על ידי מדת חסדו וטובו ושאר מדותיו הקדושות, הנקללות בדרך כלל במקור שש שבפסוק "לך ה' הגדלה" וכו' עד "לך ה' הממלכה" וכו' ולא עד בכלל. פי מדת מלכותו ותברך נקראת בשם "דבר ה'", כמו שכתוב: "באשר דבר מלך שלטון". ונקללת ונרמזת באות ה"א אתרונה של שם הנו"ה. פי פנימיות ומקור הדבור הוא ההקל העולה מן הלב, ומתחלק לתמש מוצאות הפה, אחת ע מהגרון וכו'. וגם הברת ה"א היא בחינת הקל לבד, כמו שכתוב: אַתָּא קלילא דלית בה מששא. ואף שאין לו דמות הגוף חס ושלוש, אף דברה תורה כלשון בני אדם, בשגם שגם דבר ה', כ"ב אותיות המתחלקות לתמש חלקי המוצאות, ובהן נקרא כל היצור (וכמו שנתבאר בלקושי אמרים חלק ב פרך י"א באור ענין אותיות אלו).

היו"ד היא איך שה' נעלם בתוך עצמו, והה"א עילאה היא איך שה' מביא את עצמו לידי גילוי. היו"ד היא העלם כזה שיכול להביא את עצמו לידי גילוי, והה"א היא כבר הגילוי בפועל. אך גם הגילוי בפועל הוא לעלמין סתימין, יציאה החוצה אבל עדיין בתוך עצמי. הה"א דומה למחשבות שהאדם חושב בתוך עצמו, יש פה כבר אותיות המחשבה אבל הן לא יצאו החוצה כך שאפשר יהיה לתפוס אותי על המילה' ולהוציא את הדברים מהקשרם. במקום נמוך יותר אני יכול להצביע על שולחן ולהגיד 'השולחן קיים', כאשר הסיבה לכך שאני חושב שהוא קיים היא כי הוא היה קיים קודם, ולכן הוא יהיה קיים בהמשך. זה נקרא להוציא את הדברים מהקשרם, לנתק אותם ממקורם, אך במדרגת ה"א עילאה היציאה החוצה היא עדיין בעלמין סתימין וניכר מקור הברואים.

וככה ממש על דרך משל המכריל הקדלות לאין קץ, בנשמת האדם, שהיא בחינת נפש האלקית דמתוכיה נפת, יש בה בחינת שקל הנעלם המרמז באות יו"ד, שבכחו לצאת אל הגלוי להבין ולהשפיל באמתתו ותפרך ובגדלתו וכו', כל חר וחד וחד לפנים שיעורא דיליה לפי רחב שקלו וביתו. וכפי אשר מצמיק שקלו ומרחיב דעתו וביתו להתבונן בגדלתו ותפרו, אצי מרמזת ביתו באות ה"א, שיש לה רחב, וגם ארץ המורה ההמשכה מלמעלה למטה, להוליד מבינתו והתבוננותו בגדלת ה' אהבה ויראה ותולדותיהן במוחו ותצלומות לבו, ואחר כך בבחינת התגלות לבו. ומנה נמשכה עבודה האמתית בעסק התורה והמצוות בקול ודבור או מעשה, הן אותיות וא"ו ה"א וכו'. וגם ההתבוננות להבין ולהשפיל באמתתו ובגדלתו ותפרו נמשכה גם כן מהתורה, דאורייתא מתקמה נפקא, היא בחינת יו"ד של שם הנו"ה וכו'.

בהקבלה של אדמו"ר הזקן בין נשמת האדם לשם הוי"ו אנו מוצאים הבדל בולט לעין בין ההסבר של שם הוי"ו כפי שהוא אצל ה', לבין ההסבר של שם הוי"ו כפי שהוא בתורה בהרחבה על המידות (שכנגד אות ו"א); אך בתיאור נשמת האדם אין תיאור למידות בפני עצמם, אלא רק או חלק מה"א עילאה (שעניינה להוליד מידות) או חלק מה"א תתאה (שצריכה להיות "עבודה אמיתית" כלשון אדמו"ר הזקן, כלומר עם מידות).

הסיבה לכך היא שאצל האדם אני לא יכול לדבר על המידות בפני עצמם, כי המידות בפני עצמם הם מידות נפש בהמית. אין בעיה לדבר על המידות אצל ה', אבל אצל האדם צריך לדבר על כך המידות כפי שהשכל מוליד אותם, או כפי שהמידות מלוות את המעשה בפועל בתורה ומצוות. כי המידות מבטאות את האני' של האדם, ואילו השכל והמעשה בפועל מבטאים את ביטולו לה'.

פרק ה

מחוברים לקוצו של יו"ד

והנה המשכת וירידת הנפש האלקית לעולם הזה להתלבש בגוף האדם נמשכה מבחינת פנימיות ומקור הדבור, הוא הקל העליון המרמז באות ה"א תפארה כנ"ל, וכמו שכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש תיה", ומאן דנפח וכו'. וזהו שכתוב "כי חלק ה' צמו יעקב חבל נחלתו". פרוש, כמו חבל על דרך משל, שראשו אחר קשור למעלה וקצהו למטה. פי הנה פשוט הכתוב מה שכתוב "ויפח" הוא להורות לנו, כמו ששעל דרך משל, קשהאדם נפח לאיזה מקום, אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק ביניהם – אין הקל הנפח עולה ומגיע קלל לאותו מקום, ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם לבחינת הקל העליון.

אך באמת אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו: תבנה, כי הלא "את השמים ואת הארץ אני מלא", ו"מלא כל הארץ כבודו", ולית אתר פנוי מיניה, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", ואיהו ממלא כל עלמין וכו'. אלא כמו שכתוב בישעיהו: "כי אם צונתיכם היו מכהלים ביניכם לבין אלקיכם". והשעם, לפי שהם נגד רצון העליון ברוף הוא המתיזה את הכל, כמו שכתוב: "פל אשר תפץ ה' עשה בשמים ובארץ" (וכמו שנתבאר לעיל, שהוא מקור השפעת שם הוי"ה, ונרמז בקוצו של יו"ד).

מצד הקב"ה בעצמו – לית אתר פנוי מיניה, הוא נמצא בכל מקום ממש. אבל הקב"ה החליט להלביש את עצמו ברצון שכנגד קוצו של יו"ד, כך שמצדינו אם אנו עושים את רצונו – אנחנו מחוברים, ואם אנו עוברים על רצונו – אנו מתנתקים ח"ו. בכך אדמו"ר הזקן מלמד אותנו שכאשר אנו עוברים על רצון ה' אנו לא מתנתקים רק מהה"א תתאה, אלא כל השם הוא ביד: כאשר אנו מקיימים את רצון ה' אנו חלק משם הוי"ה, וכאשר אנו עוברים על רצונו אנו נתלשים אף מקוצו של יו"ד.

פגם הברית – המון התכים קטנים

וזהו ענין הברית, שנקרת נפסק חבל ההמשכה משם הוי"ה ברוף הוא שגמשכה מה"א תתאה כנ"ל. וכמו שכתוב בפרשת אמור: "ונקרתה הנפש היא מלפני אני ה'", "מלפני דייקא. ובשאר עברות שאין בהן כרת, על כל פנים הן פוגמין הנפש כנודע. ופגם הוא מלשון פגימת הספין, והוא על דרך משל מחבל עב שזור מתר"ג חבלים דקים, ככה חבל ההמשכה הנ"ל כלול מתר"ג מצוות, וכשעובר חס ושלום על אחת מהנה נפסק חבל הדק וכו'.

מהי המשמעות לכך שכל מצווה עושה חתך בחבל הדק? שלפעמים לא רק חטא גדול, אלא גם הרבה חתכים קטנים יכולים לפגוע מאוד בחבל. הנפקא מינה היוצאת מכך נוגעת בעיקר לפגם הברית, עליו נלמד בהמשך האגרת. את פגם הברית אדמו"ר הזקן מגדיר בצורה מיוחדת: פגם הברית אינו כמו איסורים חמורים העושים חתך אחד עמוק בחבל; הפעולה שלו דומה להמון חתכים קטנים שמצטברים לכדי נזק עצום בחבל המקשר בין היהודי לקב"ה.

אך גם בתייב כרת ומיתה, גשאר צדין בו הרשימו מנפשו האלקית, ועל ידי זה יכול להיות צד המשים או ששים שנה ולא יותר (ומה שאמרו בשם האר"י ל שנקנסה בו בחינת הפקיה וכו', אינו ענין לתייב גשמיית הגוף, ומיירי צד המשים שנה, או בזמן הנה קדלקמן).

להתרגש עם הקב"ה

[ניגון "מלך טאנץ"]

שנה טובה ומתוקה לכולם !

[השאלה הראשונה : בקשת ברכה לשנה החדשה..]

תוקף קדושת היום, כי הוא נורא ואיום

נתחיל מהענין הראשון :

תחילת השנה מרגשת תמיד. אני מתאר לעצמי שלא רק אני מתרגש, אלא גם הבחורים מתרגשים, תחילת שנה היא מרגשת.

נסביר קצת את המיוחדות בכך, מהו הענין של ההתרגשות. כשנסביר את ההתרגשות קצת יותר טוב, נוכל להתרגש גם עם יותר עצמה של התרגשות, וגם עם יותר שכל, 'מוחי', בהתרגשות.

בתור התחלה, נשווה את תחילת שנת הלמודים לראש השנה : גם משמעותה של ראש השנה היא תחילה של השנה, ויש המון התרגשות בראש השנה. איפה מתבטאת ההתרגשות בראש השנה ? אפשר לומר גם היכן היא מתבטאת בתוך התפלה : איזה חלק בתפלה נחשב חלק מאד מרגש בתפלה ? "וַיִּתְּנָה תְּקֵף". מה כתוב שם ? מהו עיקר התיאור ? אפשר לתאר שהעיקר הוא "כי הוא נורא ואיום", תיאור של פחד ; ואפשר גם לומר שזהו זמן שיש בו המון התרגשות².

אפשר להסתכל שיש הרבה פחד, אבל אפשר להסתכל – כמו שעכשיו באים בחורים לשיבה ומתרגשים. נספר סודות מאחורי הקלעים : גם הצוות שבא להתחיל את השנה הזו – מאד מתרגש... במיוחד הרב משה,

---

² דרך אגב, זה הפיוט היחיד שאומרים בקהילות הספרדים למרות שזה פיוט אשכנזי ; עד שיש קהילות ספרדיות שאומרים אותו בתוך התפלה, וזה עוד יותר חידוש שלא מצוי אצלם. זה מראה כמה הפיוט הזה גרם בעם ישראל התרגשות ועזוץ ואימה.

מתרגש מאד מאד... [פה זה לא סוד...] אם נחבר את ההתרגשות הזו בנמשל לראש השנה, אנחנו מאד מתרגשים – ומה קורה מאחורי הקלעים? גם הקב"ה מאד מתרגש.

מהו ההבדל בין ההתרגשויות, שלנו ושל הקב"ה? כשהקב"ה מתרגש הוא לא תלוי במה שיהיה, אבל הוא כאילו תולה את עצמו בכך. **הקב"ה מחליט שהשאלה מה הוא יחליט שיהיה מאד יקרה וחשובה לו, והוא נתון חזק בלראות שהעסק יצליח.** הוא הולך לקראת שנה חדשה, וכולו מלא התרגשות וחיות ונתינת הדעת וריכוז מאד מאד גדול שהשנה הזו תהיה טוב, ותהיה חזקה, וראש השנה יהיה משמעותי ויצליח יותר מכל דבר, שהכיהי יצליח. זו צורת ההתרגשות של הקב"ה.

אפשר לדרוש שלכן ראש השנה נקרא "ראש", כמו שאומרים שהראש שלו נתון בענין מסוים. אז 'ראש' השנה הכוונה שהקב"ה נתון חזק, עם כל הראש, בראש השנה. אחרי כזה ראש השנה, כל השנה היא עוד פרט ועוד פרט שבו הוא נתון. אבל עצם העובדה שהקב"ה נתון לגמרי במה שהולך לקרות היא היא ענין ראש השנה, וממילא – הענין הזה גורם להתרגשות אצלנו, אם אנחנו קולטים כמה הקב"ה מתרגש.

בחירה להתרגש

כאשר רואים את ההתרגשות של ה', יש בחירה האם אנחנו חלק מההתרגשות הזו, או שאנו מתפזרים לכל מיני דברים אחרים ואנחנו לא חלק ממנה.

מי שזוכה, בהחלטה, מרגיש חזק את ההתרגשות של הקב"ה ומתרגש ומרגיש שעכשיו יום הדין. עכשיו נאמר את הווארט הזה כלפי הישיבה: ככל שיהיו יותר תלמידים שנתונים בכך שהצוות רוצה שזה יצליח, ככה הישיבה מתברכת. אבל אם הבחורים מגיעים 'שלפצעך', כאשר הרצון של הצוות שהעסק יצליח ויהיה שמח לא מענין אותם – השנה לא יוצאת טוב. אנחנו, הצוות, מרוכזים בכך, ואנחנו רוצים לראות שגם אתם מרוכזים. אז אנחנו מברכים שתהיה שנה שתרגישו כמה הקב"ה מרוכז בכם, וממילא תהיו מרוכזים חזק כמה הוא מרוכז, כך שמה'תרכיז' הזה תצא שנה מבורכת ומתוקה, שמלאה גם בהרבה ברכה וגם בהרבה מתיקות בע"ה.

[שאלה נוספת שהתעוררה בלימוד תניא באחת הכיתות, בעקבות הקדמת המלקט, האם ספר התניא מיועד לכל יהודי או שיש יהודי שזה לא מתאים לו, לא לשורש נשמתו. הרי הוא כותב ביודעי ומכירי קאמינא. יש כאלה שהם לא ביודעיו ומכיריו].

לגבי השאלה בתניא – נשאל שאלה: איך הבנתם את המילים ”ביודעי ובמכירי קאמינא”? למי אדמו”ר הזקן מדבר בכתיבת התניא? למי שהיה אצלו ביחידות. מכיון שהוא היה אצלו ביחידות, הוא יכול לכתוב לו ספר – כי הוא מכיר את הבעיות שלו בעבודת ה’, כמו שהוא מתאר.

אך קשה: לפי זה היה צריך להיות כותב ”במי שאני יודע אותם ומכיר אותם”, ”ביודעי ובמוכרי”! רק שלא שמים לב כאשר קוראים, שמהלשון הזו יוצא משהו משונה. אם הוא כותב ספר שאומר שזה לא לכולם אלא רק לאלה שאמרו לי מה הבעיות שלהם, ולכן כתבתי ספר שעונה לבעיות שלהם. אבל בשביל אלה שאני לא מכיר – לא כתבתי את הספר.

לפי זה היה צריך לכתוב ”באלה שאני יודע אותם ומכיר אותם”, שלהם כתבתי את הספר. אבל הוא לא כותב כך, אלא ”ביודעי ובמכירי קאמינא”. עכשיו נסביר טוב מה הכוונה, זו הבנה מאד יסודית להבנת הספר.

אדמו”ר הזקן אומר שמי שרוצה להבין את מה שכתוב התניא צריך לא להיות מרוכז רק במה שכתוב, אלא עליו לדעת שמתוך הספר עליו להכיר את אדמו”ר הזקן, ורק אם הוא יבין שמהספר הוא צריך להכיר את אדמו”ר הזקן – הוא יוכל להבין את הספר. אחרת הוא לא יוכל להבין אותו. זהו חידוש גדול: אדמו”ר הזקן אומר ’אני כתבתי את הספר למי שמכיר אותי. אבל אתם לא מכירים אותי? תלמדו את הספר, וכך תכירו אותי’.

אז מה הוא רוצה מאיתנו? שנכיר אותו על ידי הספר, וכך אפשר יהיה שתהיה לנו תועלת מהספר כמו שהוא כיוון שתהיה לנו. אבל אם אני לא הולך בשביל להכיר אותו מתוך הלימוד של הספר – אני לא אבין אותו טוב.

[מה הפשט להכיר אותו?] את זה נסביר עכשיו, נעשה אתו ’היכרות ראשונית’. היכרות ראשונית עם אדמו”ר הזקן זו הכנה טובה לשנה שלמה, שבה אדמו”ר הזקן ילווה אותנו, ועוד יותר מכך היא הכנה טובה לח”י אלול, היום שהחל ממנו מחדיר אדמו”ר הזקן חיות באלול ובכל השנה. את ההיכרות הראשונה אנחנו עושים במפגש היום, ובה נראה איך גם אדמו”ר הזקן מתרגש לקראתה. אמרנו שהצוות מתרגש – עד עכשיו הצוות

היה הצוות הרשמי של הישיבה, ועכשיו גם הצוות כולו יחד עם כל התלמידים הם התלמידים, והצוות הוא אדמו"ר הזקן וכל חבריו הצדיקים. כל מי שהוא מביא יחד איתו הם הצוות, ואנחנו – בתור התלמידים – רוצים לראות את הצוות מתרגש. אנחנו רוצים להיות יודעיו ומכיריו של אדמו"ר הזקן, וזו ההיכרות הראשונה שלנו אתו: גם הוא מתרגש לבוא לפה, לנשמות החדשות שבאות לשמוע אותו. הוא רוצה שהיכרות תצליח, ולכן הוא שתל בתוך התלמידים את השאלה הזו, והוא רוצה לענות להם ובכך להיפגש אתם.

למוד בין אישי

נסביר מהי ההיכרות הראשונה. מה הוא רוצה, ולמה ההבנה הזו חייבת לבוא דוקא ב"יודעיו ומכיריו". למה כל הלמוד הוא כלייך אישי. יש ביטוי "קבל האמת ממי שאמרה" – מה שכתוב כתוב, למה צריך להיות יודעיו ומכיריו של אדמו"ר הזקן.

אז אני אסביר משהו מאד חשוב: התחושה הבסיסית והראשונה של כל מי שקורא את התניא בפעם הראשונה היא – נגיד את זה חריף קצת – שאדמו"ר הזקן בא נגדו. הוא מדבר מאד חריף נגד האדם. הרבה אנשים לא קוראים תניא למרות שהוא ספר מאד חשוב, כי הם מרגישים שלקראת תניא זה לראות שמסתכלים עלי בעין מאד שלילית. לדוגמא, בפרק **כט** האדם הוא הנפש הבהמית, והוא צריך לרגוז על עצמו "אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול". זו דוגמא אחת. עוד דוגמא בפרק **א** "העובר עבירה קלה, אפילו מדברי סופרים... נקרא רשע גמור". עוד דוגמא מאד כללית בספר: אם אני מנסה לחשוב מי אני, אם אני לוקח את חמשת הדמויות שבספר – איפה אני ממקם את עצמי? לכאורה, אני הרשע. מי שקורא את הספר עלול להרגיש לא נעים בכלל... מי שנעים לו – כנראה לא הבין מה כתוב... על ההרגשה הזו אומר אדמו"ר הזקן, קח את הספר ותראה שאם תקרא את הספר יהיה לך לא נעים לקרוא את הספר. תצא מנקודת הנחה פשוטה שאם תקרא את הספר ונעים לך כנראה לא הבנת, ואם באמת לא נעים לך לא הגיוני להמשיך לקרוא אותו כי זה באמת לא נעים. זוהי ההבנה שחשוב לו להביא בתחילת הספר, מה הוא מתרץ? הוא אומר: "ביודעיו ומכירי קאמינא", תקרא את הספר כאילו אני עכשיו מדבר איתך ותחשוב למה אני אומר לך את מה שאני כותב לך בספר. כדי שכאשר תקרא את הספר יהיה לך נעים מאד לקרוא אותו, אתה צריך להיות "יודעיו ומכירי", אתה צריך לשים לב איפה אני נמצא כשאני אומר לך את הדברים האלה.

אם אתה לא שם לב איפה אני נמצא, מה אני חושב עליך כשאני קורא את הספר הזה – אתה באמת לא תבין מה אני רוצה ממך. ורק אם אתה תשים לב – ככה יכול להיות לך נעים לקרוא את הספר, אחרת זה באמת יכול להיות לא נעים.

מה הוא רוצה להגיד? למה שיהיה שינוי, שכאשר תרגיש שאני מדבר אליך ואומר לך את כל הדברים האלו – יהיה לך נעים לקרוא את הספר? למה כעת, כאשר אני אומר לך את זה, אתה תרגיש שנעים לקרוא את הספר? הרי באמת לא נעים להגיד דברים כאלה לבן אדם. מתי בן אדם מסוגל להגיד לשני דברים כאלה? רק אם הוא אוהב אותו מאד, ומאמין בו מאד שהוא יכול לעבוד ולהגיע למדרגות גבוהות. באופן פשוט, אם האדם יאמר כאלה דברים בלי שיש לו אמון שהאדם יכול להגיע למקומות אחרים – כל בטוש לא יעבוד.

להיות צדיק יותר מהצדיק

איפה אדמו"ר הזקן אומר 'אני רואה אותך כמו צדיק גמור' בתחילת פ"ב: 'ונפש השנית בישראל היא חלק אלוק ממעל ממש'. 'תדע לך', אומר אדמו"ר הזקן, 'כשאני מסתכל עליך אני רואה נפש אלוקית'. בדרך כלל אנחנו לא רואים משהו אלוקי, אנחנו רואים בן אדם. אדמו"ר הזקן אומר שכאשר הוא מסתכל – הוא רואה משהו אלוקי, ולכן אני יכול להגיד לו כל מה שאני חושב עליו.

לכן, אם אנחנו רוצים ללמוד תניא כמו שצריך – אנחנו צריכים לחשוב שאדמו"ר הזקן מסתכל עלינו, ולא רואה אותנו כמו שאנו רואים את עצמנו. נגיד ווארט חריף: איך אני יודע אם משהו מאד מאד צדיק? אם כמה שאני חושב עליו שהוא צדיק, זה הרבה פחות אמתי ושכלי ממה שהוא חושב עלי שאני צדיק – סימן שהוא באמת צדיק.

ניתן דוגמא הכי פשוטה והכי קלה ביהדות: האר"י. האר"י כותב בתיאורים גדולים ומופלגים, שכאשר אתה – אתה – עושה מצוה, היא פועלת בכל העולמות כאלו פעולות שאין לנו שום הבנה מה היא עושה, והאר"י כותב בהפלאה עצומה שאת כל הדברים הנפלאים האלו אנחנו עושים במצוות שלנו. לעומת זאת, כאשר אני מתאר כמה האר"י צדיק, כל התיאורים והקלישאות לא מתקרבות בכלל לתיאורים המופלאים שהוא כותב בשער הכוונות וכו', בנושא 'כמה אני צדיק'. אז זו היכרות ראשונית עם אדמו"ר הזקן. אני חושב שאדמו"ר הזקן הוא רב, גאון, מקובל, צדיק, מופלא וכו'. והוא חושב – יודע, מהבנה וראיה אמיתית – שאני אלוקי. אני חושב על אדמו"ר הזקן שהוא אלקי? אני לא יודע מה זה אומר, אני חושב עליו שהוא רב חשוב וכו' – וכל זה הרבה פחות ממה שהוא חושב עלי. כל מה שאני חושב עליו הרבה פחות ממה שהוא חושב עלי. זו היכרות טובה וחשובה עם אדמו"ר הזקן.

מצוות בפשיטות

[שאלה שניה: האם גאווה היא סיבה לא לעשות מצוות וענינים טובים?]

כלומר, השאלה האם זה בעיה, האם זה כל כך בעיה שכדאי לוותר על המצוה בגלל זה, או שהיא משהו באמצע.

נקשר גם את העניין הזה לענינים קודם: אם אני מרגיש שאני שליח אלוקי, ועשית המצוות טבעית לי לחלוטין – כל מה שאפשר לעשות לא אמור לעורר לי שום גאווה. אם אני נפש בהמית והתאמצתי – באמת המצוה שאני עושה עלולה לעורר לי גאווה. אבל אם אני נפש אלוקית – זה הכי טבעי ולא מרגש בכלל. במלחמה יש הרבה אנשים שעשו הרבה דברים מדהימים, למעלה מדרך הטבע ממש, שאתה אומר – איך זה יכול להיות? הם עשו כאלה דברים, והם לא מתרגשים בכלל. למה הם לא מרגישים שהם עשו משהו מיוחד והם מרוממים משאר האנשים? כי הם מרגישים שהכל טבעי לגמרי. הם באמת לא מרגישים גאווה, כי ההתגייסות המופלאה ומסירותהנפש נראית להם הכי בסיסית ופשוטה שיש, שאי אפשר היה לעמוד במצב שלהם בלי לעשות כמוהם, וכולם היו עושים כך. כך גם אדמו"ר הזקן רוצה לומר לנו כאשר הוא אומר שיש לנו נפש אלוקית: אתה צריך להתאמץ מאד, ואז לראות כאילו לא היה פה בכלל מאמץ, אלא זוהי השגרה הכי רגילה שיש.

שנזכה לעשות המון מצוות, ואחרי זה נשים לב שאין שום סיבה לגאווה – שתהיה שנה מלאת מצוות כרמון, שמחה וטובה.

[נגנו "כתיבה וחתמה טובה"]

הודעות ועדכונים

- ✓ עלון מעמקים זקוק לך! רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב? צור איתנו קשר – 058-5277247 (עתי תור).
- ✓ מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות בבית הרב יצחק שפירא שליט"א בשעה 21:30 – בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2 דירה 4.
- ✓ מדי יום רביעי מתקיים שיעור גמרא בעיון בישיבת 'עוד יוסף חי' בשעה 12:00 ושיעור בחסידות לקראת ראש השנה בשעה 15:15.
- ✓ לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.
- ✓ לקבלת השיעורים השבועיים של הרב ניתן לפנות למייל yosefperl@gmail.com

